

Škaja vsak četrtok
in velja s poštino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta 2.60
za četrt leta 1.30

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tla-
kovnega društva do-
birajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 7 d h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznaki se plačuje
od navadne vrstice,
če se tiskane enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 45.

V Mariboru, dne 9. novembra 1899.

Tečaj XXXIII.

0 zemljedelskih potovalnih učiteljih.

(Deželni poslanec v preudarek.)

Dandanes kmet ne more izhajati, če ne dela racijonelno, to se pravi, če ne sili vsake pedi zemlje, da mu daja kolikor sploh možno, in če tega ne razume doseči z najcenejšimi sredstvi.

To spoznavši, so zastopniki ljudstva temu le poskrbeli takozvane potovalne učitelje in sicer na deželne stroške, ki gredo tje, kjer jih želé, ter v vsaki stroki zemljedelstva podajaje uče tiste, ki jih pridejo poslušat.

Gotovo bolje, nego nič, ali pravo vendar ni; mnogo več vredna je volja ljudskih zastopnikov, nego pa te naredbe uspeh. Le pogledmo si stvar natančneje! Potovalni učitelj gre navadno tje, kamor ga pokličejo. Kaj pa tam, kjer ga ne želé? Ali ga tje ni treba? Nam se zdi najbolje, ker je tam ljudstvo za racijonelno zemljedelstvo še brezbržno in na taki stopnji zemljedelstva, da se v njem želja po strokovnemu pouku še niti ne oglašá. Radi tega gotovo potovalnega učitelja nikjer ne ignorirajo, ker jim je pouk odveč. Tudi se opazuje, da so taki shodi mnogo slabše obiskovani, kakor si zaslužijo. Potovalni učitelj vendar ne pride jemati, marveč le dajati, in sicer čisto zlato, pa zastoni, in vkljub temu se njegov poduk malo uvažuje. Kar pa tej naredbi jemlje, rekli bi, skoro vso vrednost, je to, da je pouk teoretično predavanje pri mizi. Po tem učenem načinu se še ni nikdo ničesar naučil. Če bo

črevljarski mojster svojemu učenčku le pravil, kako se čevlji dela, ali ga bo ta-le kedaj znal zbiti? Učenček v vsakem posameznem slučaju mojstra vpraša, ta mu pokaže, on poskuša posnemati in zopet mojstru delo pokaže, da izvé, je-li delal prav ali ne. Ta ali podoben način pouka vidimo povsod, kjer se gre za to, da se kdo kaj nauči, le za potovalnega učitelja in kmeta ne velja. Ta predavajočega učitelja posluša, in recimo, da ga verno posluša in vse odobrava, na koncu predavanja še tudi sklene, to ali ono po novem nasvetu storiti, ali doma se nasveti radi tega ali onega ne izvršujejo. Kaj ga ovira? Ali je kaj pozabil, kar je slišal, ali ne ve, kako bi se to naj pri njem izvedlo, kar je učitelj z ozirom na občne razmere svetoval, ali si ne ve preračunati, bi se li, kar se je v obče svetovalo, pri njegovih razmerah obneslo ali ne, ali pa ga mine trdna volja, itd.; nato ga nihče več ne priganja in vse ostane pri starem. Potovalni učitelj je lepo govoril, dosegel pa ni nič, in kmet je pouk z deželnim davkom plačal, koristi pa ima od njega le presneto malo, najčese pa nobene. In končno še nekaj, kar jemlje itak malovrednemu pouku zadnjo trohico vrednosti. Bralno društvo bi naj priredilo veselico. Sestavlja se vspeored: ogovor predsednikov, poročilo tajnikovo in blagajnikovo, tombola, par komadov petja — vspeored je še prekratek, ko bi še kaj bilo! Potovalni učitelj naj pride in nekaj pové; kaj, to je vsejedno, da je le vspeored mnogobrojniši. Učitelj se naprosi, učitelj pride, učitelj govori, ali fantje in dekleta in žene in otročaji že težko čakajo, da bo učitelj končal

in se začela mnogo lepega obetajoča tombola, nemirno med seboj kramljajo, možje pa hvallijo dobro vino, ki ga krčmar toči; učitelj začne postajati nevoljen, ker se njegova beseda nikamor ne razume, on konča, občinstvo ploska, potovalni učitelj odide in doma zabeleži v poročilu do svoje oblasti zopet jedno predavanje, in oblast je jako zadovoljna, da za povzdigo kmetijstva toliko stori! Takih predavanj je, da ne rečemo preveč, dobra polovica. Mar ni res?

Dokazali smo, da običajni pouk potovalnih učiteljev ne velja nič. Ravno tako nedvomno pa je tudi, da je slovenskemu kmetu strokovno višje izobraženega človeka treba, da ga uči in vodi. V tem hipu se spominjamo specijelno rajhenburskega okolisa proti Koprivnici. Kako malo se iz istega rodovitnega sveta prideluje, kako slabo se izrablja gruda, vkljub temu, da trpi prebivalstvo najhujo revščino! Po našem prepričanju bi se potovalnih učiteljev naj nastavilo več in sicer za jeden, oziroma dva okraja, če sta manjša, po jeden tak mož. Ta bi imel hoditi od kmeta do kmeta, mu na licu mesta svetovati, mu preračunati, mu kazati, in zopet priti ter se prepričati, kako se je svet izvedel. Včasih bi učitelj tudi vse kmete sklical, kadar bi se mu to zdelo treba, toda ne v gostilno, ampak pod kmetisko streho. Na tak način bi se kmetijstvo na Spodnjem Štajarskem, katero bi poprek lahko najmanj še enkrat toliko dobička dajalo, kakor dandanes, moralo povzdigniti. In vsak okraj bi svojega strokovnega učitelja lažje plačeval, kakor pa sedaj ves Spodnji Štajar jednega.

Listek.

Konec sveta dne 13. novembra?

Bojazljiva človeška bitja so zadnje dni polna strahu. Zona jih obletava, srce jim bije nemirno, sapa jim zastaja, kadar se spominijo na dan 13. novembra letošnjega leta. Kaj pa bo dne 13. novembra? «Konec sveta!» se nam odgovarja. Nekateri pravijo to iz šale, drugi pa s svetim strahom, s polno resnostjo. Nekateri hočejo počakati «konec sveta» v veseli družbi pri kupici rujnega vinca ali penečega piva, drugi pa doma med štirimi stenami z molekom v roki, vtopljeni v pobožno molitev. Kdo ima prav? Kaj se bo dne 13. novembra v resnici zgodilo? Ali bo res konec sveta?

V noči od 13. na 14. dan novembra letošnjega leta pribeži naši zemlji zvezda repatica nasproti, zadene z našo zemljo skupaj, jo obsuje s svojimi utrinki ter jo ovije s svojo meglo. Tako trdijo mnogi zvezdoslovci, ki poznajo tok nebesnih teles. Toda nahajajo se tudi zvezdoslovci, ki zatrjujejo, da se v noči 13. novembra naša zemlja z repatico niti ne bo srečala, kajti repatice ali kometi vsled svoje rahle vsebine in majhne vihtilne

moči vedno spreminjajo svoj prvotni tir, njih pota so toraj nepreračunljiva. A recimo, da dne 13. novembra vendar zadene komet ali zvezda repatica ob našo zemljo. Ali bo potem dne 13. novembra konec sveta?

Bodimo mirni, tudi v tem slučaju ne bo konca sveta! Naša zemlja je že mnogokrat, mnogokrat zadela ob komete ali repatice in vendar še stoji, še se suče v svojem starem, tisočletnem tiru. Tudi v tekočem stoletju se je to že pripetilo. Leta 1819. ješla naša zemlja skozi sredino neke repatice in nič se ji ni zgodilo. Tudi l. 1823. je zadela zemlja ob repatico, pa se ji tudi nič ni zgodilo. Leta 1873, dne 20. julija, na koji dan se bodo marsikateri naših čitateljev še spominjali, ješla naša zemlja tesno mimo tedanjega komete, a zemlji se ni nič zgodilo in niti enemu človeku se ni skrivil las. Ker je naša zemlja torej že tolikokrat zadela skupaj s kakim kometom in je še vedno cela, vsled tega smemo sklepati, da tudi repatica dne 13. novembra ne bode nevarna za njo, ako sploh pride trkat ob našo zemljo.

Repatica, ki se bo prikazala dne 13. novembra, zvezdoslovcem ni neznana. Bila je zadnjikrat na našem obzorju dne 13. nov. l. 1866. Metala je velike utrinke od sebe, ki so leteli mimo naše zemlje. Zvezdoslovci so

zaznamovali ta komet, ker se je prikazal l. 1866. z imenom «komet l. 1866.»

Rekli smo že, da je mogoče, da dne 13. novembra komet sploh ne zadene ob našo zemljo. Vendar če zadene, ali ta sunek ne bo tako mogočen, da vrže zemljo iz svojega tira, ali ne bodo vsaj utrinki požgali površja naše zemlje, ali ne bode megla škodljivo uplivala na naše ozračje? Tudi na ta vprašanja lahko popolnoma pomirljivo odgovorimo.

Sunek na noben način ne bo tako mogočen. Vsaka zvezda repatica sestoji namreč iz trdih snovij ali utrinkov in iz meglene zmesi. Da meglena zmes ne bo sunila zemlje iz njenega starega pota, je razumljivo. Trde snovi ali utrinki pa niso ne tako veliki niti ne prihitijo s tako močjo ob zemljo, da bi mogli uplivati na tok zemlje. Pomisliti moramo, da je največji komet (vsaki komet sestoji iz mnogih utrinkov, ki niso v trdni zvezi med seboj), 5000krat manjši od naše zemlje. Sunka se torej ni treba bati.

Kaj pa goreči utrinki? Ali ne bodo požgali površja zemlje? Mogoče, da dne 13. novembra ne pade noben utrinek na našo zemljo, ampak da se bo drvila zemlja le skozi kometovo meglo. Pa če tudi res prileti kak utrinek na zemljo, tedaj ne bo požgal površja cele zemlje. Mogoče, da prileti ravno ob kako poslopje, ob kakega poedinega, člo-

In še nekaj bi ta okrajni potovalni učitelj lahko in naj imel pod skrbjo: šolske vrte. Sedaj šolski vrtni v obče ne dajo te koristi, katero bi lahko. K večjemu, da se otroci mala drevesa cepiti naučijo, to pa je tudi blizo vse. Šolski vrt mora biti v najožji zvezi z vsemi panogami zemljedelstva dotičnega kraja. Zato pa bi okrajni potovalni učitelj bil jedino pravi mož, ki bi ga imel nadzorovati, mimo tega, da okrajni šolski nadzorniki mnogokrat o kmetijstvu prav malo ali celo nič ne umejo. Naj se le pomisli, koliko bi okrajni kmetijski in pa krajni učitelj za kmetijstvo lahko skupno storila. Ljudski učitelji se morajo o kmetijstvu na učiteljskih precej mnogo učiti, sedaj vsega tega še prav uporabljati ne morejo, v družbi strokovnega potovalnega učitelja pa bi postal faktor, ki bi bil za razvoj kmetijstva eminentne važnosti.

Ne bode dolgo, da bode zopet deželna hiša odprta. Tedaj bi bil čas za to, da se naša misel izpremeni v dejanje; gotovo bi to ne bilo tako težavno; za to pa gg. poslane prosimo, naj jo uvažujejo.

Politični položaj.

Državni politični položaj je jako žalosten. Vlada je liberalno nemška, večina v državnem zboru pa po svoji večini krščansko-slovenska. Prav bi bilo, da odstopi ta vlada ter pride za njo vlada vzeta iz desnice. A Slovanov nočejo za ministre. Vsled teh notranjih razmer mnogo trpijo avstrijski narodi, posebno v gospodarskem oziru. Blagostanje gine in propada, vlada se trudi tlačiti Slovane, ne pa, da bi jim skrbela za kruh.

Slovensko-hrvatska vzajemnost.

Dne 25. oktobra je imela hrvatska stranka prava shod v slavonskem Brodu ob Savi. Zborovalci so se ogrevali ta dan tudi za vzajemnost med Hrvati in Slovenci. Mnogo brzojavk, ki so se izražale za to vzajemnost, je došlo iz vseh slovenskih pokrajin na shod. Tudi mariborski Slovenci smo poslali brzojavko, s katero smo pozdravili zborovalce, ki se navdušujejo za jugoslovansko misel. Čim bolj pritiskajo Nemci na jug, tembolj se Jugoslovani naslanjajo drug ob drugega. Na jugu je bodočnost Avstrije in z njo tudi lepša bodočnost Slovencev in Hrvatov.

veka, za celo zemljo in za celo človeštvo pa ni nobene nevarnosti.

Kaj pa kometova megla? Ali ne bode škodljiva? Ne! Kemikarji ali učenjaki, ki poznajo snovi različnih teles, tudi nebeskih, z vso gotovostjo trdijo, da kometova vsebina ali megla ni nič nevarna za zemeljsko ozračje. Saj tudi leta 1819. in 1823., ko se je naša zemlja vozila skozi sredino kometov, ni vsled kometovih snovi noben človek umrl.

Iz tega vsega sledi, da dne 13. novembra letošnjega leta ne bo konca sveta, da se nam ni ničesar bati zaradi repatice.

Vendar je dobro, da imamo vedno strah pred smrtjo. Seveda smrti se nam ni treba bati zaradi kakega komet, ampak ker ne vemo ne ure, ne dneva, kdaj nas Gospod pokliče pred svoj sodni stol. In grozna bo sodba za istega, kdor nepripravljen, v sovraštvu z Bogom stopi čez prag časa v večnost....

Kdaj pa bo pravzaprav konec sveta? Leta, dneva in ure ne more nihče povedati, ali to lahko povemo, kaj bo se zgodilo, predno se neha svet v sedanji obliki. Sveto pismo samo navaja znamenja, katera se morajo prej zgoditi, predno premine svet. Ta znamenja so: Celemu svetu se mora oznaniti evangelij Gospodov, izvršil se bo velik odpad od katoliške vere, prišel bo z veliko močjo in privlačno silo Antikrist, vrnila se bosta med zemljane Henoh in Elija in ko se to izvrši, potem bo tudi solnce otemnelo, luna ne bo dajala več svetlobe, zvezde bodo padale z neba, nebeske moči se bodo gibale in sveta bo — konec.

Na Češkem.

Na Češkem še vedno vre med ljudstvom zaradi neopravičene odprave jezikovnih naredb. Tudi češki rezervisti delajo nemire, ker jih častniki silijo, da se oglašajo v nemškem jeziku. Toda vlada ne postopa tako milo nasproti užaljenemu češkemu ljudstvu, kakor pred nekaj meseci nasproti veleizdajskim nemcirom avstrijskih Prusakov. Tudi kri sme teči. Vojaki in žandarji streljajo na nedolžne Čehe, kakor na vrabce. Sedaj se čita, da mislijo tudi okoli 100 kranjskih orožnikov poslati na Češko, da streljajo tamkaj na svoje brate. Žalostno usodo imamo avstrijski Slovani, res žalostno!

Srbske reči.

Srbski kralj Aleksander se je mudil pretekli dne na Dunaju, kjer si je iskal ženo, kakor govore. Poprositi je hotel za roko Elizabete, hčerke umrlega cesareviča Rudolfa in njegove soproge Štefanijske. A ničesar ni opravil, cesar se ga niti vsprejeti ni hotel. Sploh so se vedli na Dunaju neki jako hladno nasproti kralju Aleksandru, kajti grozovitosti, ki so se v Srbiji godile vsled najetega napada Knezeviča na Milana, še niso pozabljene. Kralj se je odpeljal z Dunaja v Meran na Tirolsko, da si tam okrepi zdravje, v Srbiji pa med tem vlada in dela dolgove njegov oče Milan.

Vojska v Južni Afriki.

Angleži so bili pri Ladysmithu pošteno tepeni, izgubili so več tisoč vojakov. Kar je vojakov ostalo, so zaprti v mestu in Buri jih oblegajo. Tudi na zapadni strani pri Mafekingu se godi Burom boljše nego Angležem. Pri Ladysmithu so pustili Buri le nekatere čete, z drugimi pa prodirajo zmagovito proti južno-vzhodni strani. Angleži se bojijo, da Buri dospejo kmalu do morja pri Durbani.

Dopisi.

Iz Gornje Savinske doline. Najbolj zaveden kraj, če potujemo po slovenskem Štajarskem, se nam zdi Savinska dolina. In če ta prelep kraj in njegove prebivavce opazujemo, gotovo porečemo, da tam, kjer bistra Savina izvira, tam je tudi doma bistra slovenska pamet. Zakaj v Dolnji Savinski dolini so že nekateri okuženi od liberalstva, te nemške zeli, presajene na slovenska tla. Ali v Gornji Savinski dolini, kjer stoje naši veliki Grintovec, Ojstrica in Košata Radoha, katerim je naš nepozabni Slomšek zapel in zapisal v »Spominsko knjigo« v Solčavi tako ganljivo slovo, tam gori še stoji veren Slovenec za vero in rod svoj, kakor stoje nepremakljivo njegove skalnate gore. Zginja sicer nekdanja blaginja, ali za vse dobro vneti si želijo pomagati in se organizovati ali združevati se in si pomagati na gospodarskem polju. Že meseca majnika, kakor smo zvedeli, ustanovili so v Solčavi »Kmetiško zadrugo.« In meseca avgusta se je ravno tu, kakor tudi v sosednih Lučah napravila »Zadruga za rejo bikov,« pod vodstvom sosebeno nam Savinčanom znanega in priljubljenega zaslužnega štajarskega potovalnega učitelja g. M. Jelovšeka, ki s požrtovalno vnemo dela za zboljšanje živinoreje našemu kmetu, temu steburu slovenstva. In na Rečici se je ustanovilo konsumno društvo z Rajfeisnovo posojilnico, za katero pa mimogrede rečeno, naj bo res v prid in blaginjo ljudstva, nikdar pa nekaternikom. Pa kakor se je Gornja Savinska dolina organizovala na gospodarskem polju, organizuj se še na dušnem t. j. slovenskem narodnem verskem polju, in povzdigni uma svetli meč in zasnuj katoliško politično narodno društvo. To bo najboljši odgovor in zagovor gornjegraškemu učiteljskemu društvu, katero se ne more zmatrati ne narodno slovensko, ne katoliško, ker je na Ljubnem socijaldemokratskem, brezdomovinskemu učitelju Horvateku prikimovalo.

Žetale. Dne 22. vinotoka je k nam prišel potovalni učitelj za sadjarstvo in vinarstvo, g. Belé ter nam govoril v šolskem prostoru blizu dve uri; zdelo se nam je tako, kakor bi nam bil sladko olje vlival v naše zevajoče rane. Gospod potovalni učitelj nam je temeljito razložil, kako ravnati s starimi vinogradi, z novimi nasadi, nadalje kako uporabljati umetna (kemična) gnojila, nadalje kako se naj z vinsko posodo ravna in vino varuje boleznimi. Poučeval je nadalje, kako ravnati z gnojem, kako s travniki in z upostošenimi vinogradi. Opozoril nas je na nove škodljive mrčese pri sadnem drevju in trsju. Poučil nas je o žvepljanju trsja in govoril o več drugih rečeh, za kar mu bodi hvala tu izražena. Tudi ni pozabil omeniti koristi kmečke zadruge, akoravno smo pri nas za združanje še gluhi. Ko so se razhajali poslušalci, nastal je med njimi resen in živahen pogovor, ki je kazal, da govor g. potovalnega učitelja ne bo ostal brez sadu.

Sedaj še nekoliko o naših razmerah! Trgatev se je pri nas slabo obnesla, tako da smo komaj četrti del od lani nabrali. Kapljica je še dokaj dobra in močna, ali cena je slabša od lani. Daljnega kupca nimamo; domači prekupei pa nam dajo samo 12-14 kr. za liter. Kako bi potemtakem imel človek veselje do vinarstva? Nabralo se je povprečno največ do 2 polovnjaka na enem oralu in lahko si mislimo, kako bo nam slo trdo letošnje leto, ker marsikateri nima nobenega drugega pridelka kakor samo tega. Davki se nam niso odpisali, ker nimamo človeka, ki bi nam v nesreči pomagal. Blagoslovil nas je Bog letos le s slivami po nekterih vrhovih, ki so nam dale prav okusno žganje. Kdor bi ga potreboval, naj se obrne do nas. Cena mu je 60—70 kr. liter. A tudi vinski kupci dobijo pri nas dobro, nepopačeno blago.

Iz Slovenske Bistrice. Po dolgotrajnem, z raznimi zavirami prepletenem trudu se je posrečilo ustanoviti čitalnico v Slovenski Bistrici. Pogrešali smo dosedaj živo tako društvo s primernimi prostori, kjer bi se zamogli rodoljubi mirno zbirati ter gojiti svoje narodno mišljenje. Temelj k oživitvorenju čitalnice pa se je postavil z osnovanjem slovenjebistrske posojilnice, ktera se je v teku svojega petletnega vzglednega delovanja tako krepko razvila, da jej je bilo mogoče meseca junija t. l. kupiti od g. Petra Novaka hišo na najlepšem prostoru v sredini mesta Slovenske Bistrice. Takoj se je rodila misel za ustanovljenje čitalnice, osnoval se je odbor ter predložil c. kr. namestniku v Gradec pravila, ktera so se po zahtevani dopolnitvi konečno odobrila. Na prošnjo tega osnovenega odbora je načelstvo tukajšnje posojilnice, uvaževaje veliki pomen čitalnice za razvitek narodnega življenja, v svojem novem domu radodarno prepustilo najlepše prostore čitalnici in jej oskrbelo tudi dostojno pohištvo. Osnovni zbor čitalnice se vrši pa drugo nedeljo dne 19. novembra t. l. v društvenih prostorih ter opozarjamo vse rodoljube iz mesta in okolice, sosebeno pa obrtnike in posestnike, da se udeležijo tega zborovanja in da takoj pristopijo temu prekoristnemu društvu, kajti vsakdo bo našel tam svojemu stanu in poklicu primerno berilo. Novi čitalnici pa iskreno želimo, da se krepko razcvita, krepki in jači v blagor in čast milemu nam narodu!

Frankolovo. Na Frankolovem so se izvršile po dolgem in težkem pričakovanju vendar enkrat dne 22. sept. t. l. občinske volitve, za katere se je mnogo agitiralo. Toda zaman so se jemala razna pooblastila ter dajale sladke obljube vsem onim, ki ne bodo iz »kmetijskega društva« nikogar v odbor volili. Vkljub vsej agitaciji je vendar le polovica odbornikov iz društva. Izvoljeni so pa gg. odborniki v III. razredu g. Bezenšek Dom., Korošec J., Potočnik J., Sošter G., v II. razr. Vrečko Vinc., Bezenšek J., Škoflek Anton, Potnik Janez; v I. razredu Medved Tomaž, Jakup Štefan, Selčan Anton, Medved Boštjan. Radovedni smo se povpraševali, kdo izmed